

HAL
open science

Tanczyć na blokowisku (i w mieście)

Lydia Coudroy de Lille

► **To cite this version:**

Lydia Coudroy de Lille. Tanczyć na blokowisku (i w mieście) . Jażdżewska, Iwona. Osiedla blokowe w strukturze przestrzennej miast, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, 2010. halshs-01296951

HAL Id: halshs-01296951

<https://shs.hal.science/halshs-01296951v1>

Submitted on 5 May 2016

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Tanńczyć na blokowisku (i w mieście)

Lydia Coudroy de Lille,
Université de Lyon (Lumière-Lyon 2)
UMR CNRS 5600 Environnement Ville Société
Lydia.coudroydelille@univ-lyon2

Ce texte a été publié dans / Ten tekst został opublikowany w :

JAŻDŻEWSKA I., 2010, *Osiedla blokowe w strukturze przestrzennej miast*, Actes du XXIIIe Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Łódź, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, pp. 273-284.

Plan tekstu

Tanńczyć na blokowisku i w mieście.....	1
Wstęp.....	1
1. Defilada : tańczyć na blokowisku, i w mieście	2
1.1.Co jest Defilada ?	2
1.2.Przygotowanie przez cały rok.....	4
1.3.Układ przestrzenny Defilady.....	5
2. Tańczyć, impreza, festyn, a nie tylko.....	6
3. Defilada a polityka miesjka na skali gminy : Bron.....	8
Piśmiennictwo	10

Wstęp

Taniec i polityka miesjka nie mają nic wspólnego na pierwszy rzut oka. One mogły chociaż się spotkać, a nawet się połączyć ostatnio we Francji. Polityka miejska, wprowadzona od początku lat 1980 pod taką nazwą obejmuje różne aspekty, i jest wielowymiarowy (Anderson, Vieillard-Baron, 2003 ; Chaline, 2003). Pierwszym ważnym elementem tej polityki jest szereg działań architektonicznych oraz morfologicznych mających na celu poprawić substancję mieszkaniową – przez wyburzenie i odbudowę nowych zasobów - lub przestrzeń publiczną. Drugi element, to próba polepszenia sytuacji społeczno-gospodarczej pewnych obszarów miejskich ; stąd wolne strefy miejskie (Coudroy de Lille L., Cudny W., 2006), pomoc organizacjom społecznym zaangażowanym w kulturze i szkolnictwie. Wreszcie, trzeci wymiar polityki miejskiej ma na cel zbliżyć kulturę do mieszkańców dzielnic tzw. wrażliwych. Kultura w polityce ma formę oferty typu inwestycyjnego (np. dotacje do remontu lub budowy domu kultury) lub wydarzeń kulturalnych (wystawa, festiwal, koncert, itd.) (Chaudoir et al., 2005).

Równolegle, taniec uległ poważne zmianie i na scenie, i na ulicy. W latach 1970 rozwijał się tzw. taniec miejski (hip hop, rap, break...) w dzielnicach bardzo popularnych, jako element „kontr-kultury”, w Stanach i potem w Europie (Lafargue de Grangeneuve L., 2008). W tym samym dekadzie, taniec „instytucjonalny” odnowił się pod wpływem inspiracji sztuki akrobatów, cyrku i tańca miejskiego...co spowodował wychodzenie tańca na zewnątrz. A więc w latach 1970 i 1980, kiedy odbywał się festiwal tańca, często rozdzielał się na „on” (na scenie), i „off” (na ulicy) (Clidière, de Mornant, 2009). Taniec jest sztuką która potrzebuje przestrzeni, w sposób dynamiczny, w ruchu. Dlatego tańczyć na ulicy było innowacyjny, nie tylko dla tańca samego, ale również dlatego, że te akcje artystyczne pozwalają kwestionować znaczenie i funkcjonowanie przestrzeni i architektury : jak działa przestrzeń miejska, jak ciało może nią zajmować, co taniec może w niej przejawiać ? Od lat 1990 niektórzy artyści nabierają szczególną rolę, jako związek między tańcem „od ulicy” i tańcem „instytucjonalnym”. Takie postacie jak Kader Attou¹, Mourad

¹ Dyrektor Centre Chorégraphique National w La Rochelle od r. 2009.

Merzouki² zostały wybrane na czele ważnych instytucji. Oni dbają o to aby taniec „miejski” nie został zakmnęty w blokowiskach, a także, aby taniec współczesny nie został ekskluzywnością dla elity.

Na tym tle, polityka miejska i taniec spotkały się w dwóch ostatnich dekadach, bo taniec na ulicy stanowi ciekawy sposób używania przestrzeni publicznej, w sensie radosnym, artystycznym, a nie tylko. Przestrzeń publiczna ma wiele rozmiary, w czym społeczny. Na przestrzeni publicznej odbywa się najczęściej interakcji społecznych, spontanicznych, zorganizowanych (typu demonstracji politycznych, imprez), lub po prostu we formie przypadkowych spotkań na ulicy. Można obserwować jak w różnych okazjach, przestrzeń publiczna jest spontanicznie zajęta przez wspólnota kiedy tamta czuje potrzebę ujednoczyć się, w chwilach zbiorowego smutku lub radości. Stanowi więc świetnym narzędziem w celu doświadczenia „być razem”(„vivre ensemble”). Polityka miejska we Francji chce urzeczywistnić i wzmocnić to pojęcie. Na takich założeniach traktowano przestrzeń publiczną od połowy lat 1990, razem z rozwojem tańca, w Lyonie. Ten artykuł ma na cel analizować to doświadczenie jako oryginalny element polityki wobec blokowisk³.

1. Defilada : tańczyć na blokowisku, i w mieście

1.1.Co jest Defilada ?

W Lyonie odbywa się co dwa parzyste lata od r. 1984 festiwal tańca Biennale de la Danse, pod kierownictwem artystycznym Guy Darmet⁴. Ten ważny moment w życiu kultury miasta zawiera liczne wystąpienia w największych salach ; zespoły i balety całego świata są zaproszone. Podstawowym celem organizatorów jest popularyzacja tańca, a przede wszystkim tańca współczesnego, obok wszystkich innych stylów.

Temat Biennale w r. 1996 był Brazylia. Wtedy, Guy Darmet inspirował się ze sławnej Defilady w Rio de Janeiro, aby stworzyć takie wydarzenie na ulicach Lyonu. Defilada w Rio polega na tym, że przez cały rok, szkoły samby na terenie wielu dzielnic miasta przygotowują „swój” defiladą ; wielka Defilada jest sumą tych dzielnicowych. Na tym wzorze, pierwsza Defilada odbyła się w Lyonie r. 1996, a była od razu bardzo popularna ; do dzisiaj, Defilada przechodzi co dwa lata w Centrum miasta. Ona wciąż ma na główny cel stworzyć ludzkie, przyjemne i radosne wydarzenie w formie wielkiego festyna, jak mówił Guy Darmet : „Po prostu festyn. Dać i otrzymać. Współuczestniczyć” (Dujardin, 2005).

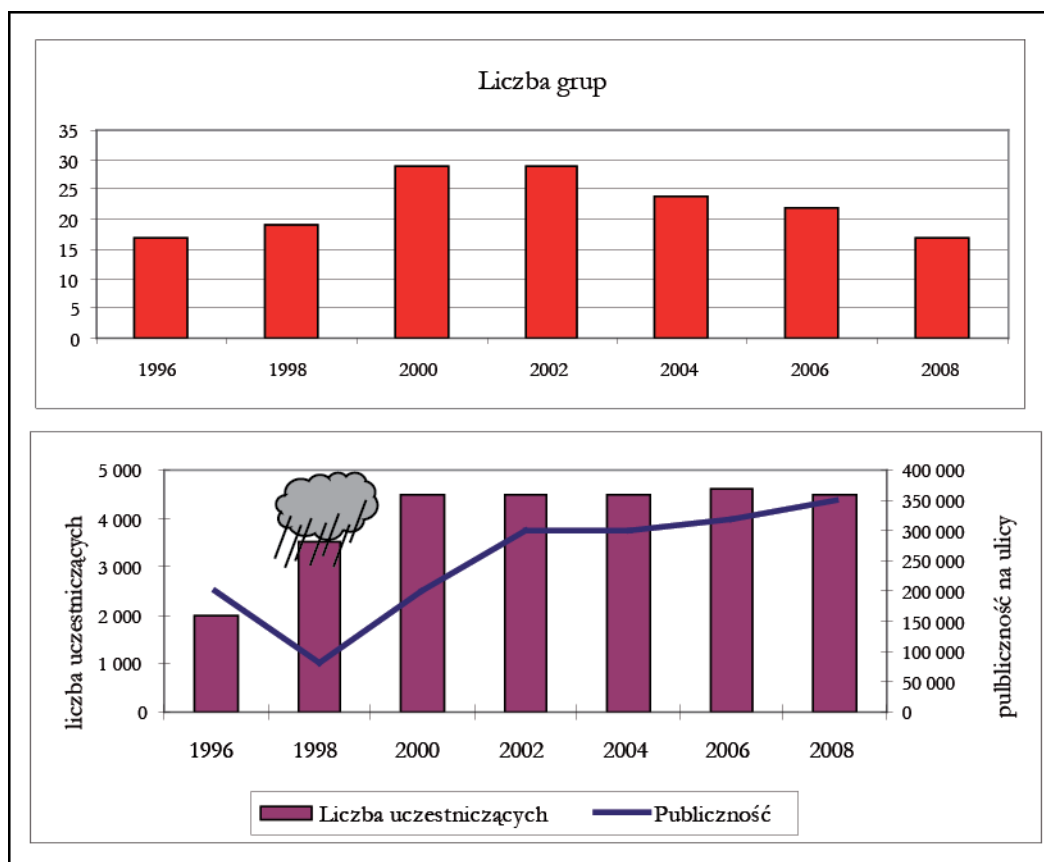
Po 6 doświadczeniach, trzy cechy charakteryzują Defiladę. To jest po pierwsze wielkie wydarzenie artystyczne. Defilada zbiera około 20 grup które przygotowały choreografię pod kierunkiem zawodowego artysta przez cały rok. Każda choreografia jest sama w sobie spektaklem, opowiada historię przez taniec, dla grupy ok 250 tańcerzy ; grupa zawiera też zespół muzyczny, oraz czołg ewentualnie, dla orkiestry. W odróżnieniu od Rio gdzie panuje samba, choreografie są tutaj inspirowane przez taniec współczesny, chociaż mogą mieszać inne style. To jest po drugie wydarzenie ludzkie w którym bierze udział teraz około 4500 osób (większość z nich tańczy, inni wykonują muzykę, budują czołg, szyją stroje). Publiczność jest coraz liczniejsza, i wynosiła w 2008 r. 350 tys. osób : pod tym względem, Defilada jest szczytem całego Biennale (Rys. 1). Defilada jest wreszcie wydarzeniem społecznym i politycznym, bo jest integrowana do społeczno-kulturalnego wymiaru polityki miejskiej. Zbieranie uczestniczących nie jest na sto

² Dyrektor Centre Chorégraphique National de Créteil od r. 2009. Kader Attou i Mourad Merzouki, urodzeni w aglomeracji Lyonu, założyli razem zespół Accrorap w r. 1993.

³ Artykuł ten był przygotowany za pomocą wywiadów z głównym organizatorem Le Défilé (Le Grand Lyon), na gminie Bron (wydział życia kulturalnego) oraz na podstawie materiału statystycznego udostępnionego przez Le Grand Lyon, w marcu 2010 r.

⁴ W latach nieparzystych odbywa się Biennale Sztuki Współczesnej.

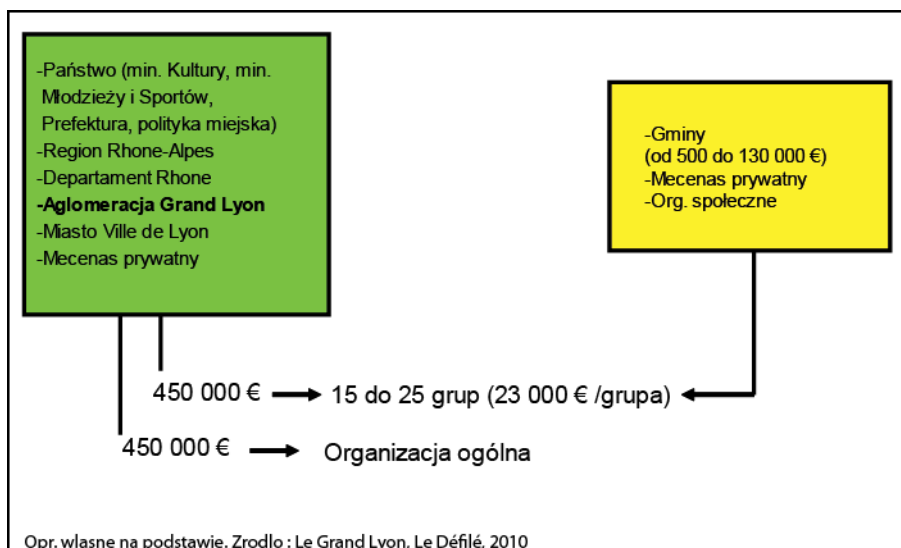
procent spontaniczny, lecz częściowo zorganizowane ażeby spełniło cel polityczny który szybko przejawiał się w funkcjonowaniu Defilady.

Rys. 1 : Frekwencja Defilady
Opracowanie własne. Źródło : Le Grand Lyon, Le Défilé, 2010

Aglomeracja Lyonska inicjowała Defiladę, a nadal jest jej głównym partnerem (rys. 2). Finansuje razem z innymi szczeblami Państwa to wydarzenie. Warto zauważyć, że te fundusze publiczne na ogół pochodzą nie tylko od budżetu kultury lecz też od linii finansowych „polityki miejskiej”.

Komitet finansowy zawiera przedstawicieli Państwa, samorządów, od regionu Rodan-Alpy aż do gmin i miast, oraz jednostki gospodarcze prywatne lub publiczne. Ten główny komitet dysponuje z budżetu 900 tys. euro. Połowa tej sumy służy do organizacji ogólnej (Komunikacja, organizacja techniczna, bezpieczeństwo, itd.). Połowa jest dla grup samych : każda otrzymuje 23 tys. euro (w 2010 r.), niezależnie od projektu, ilości uczestniczących itd. Ta suma nie wystarczy na organizację choreografii. Dlatego każda grupa musi też budować swój budżet : główny partner grupy (gmina, dom kultury, lub departament) szuka partnerów i środków, między innymi u firm prywatnych. Dotacje gmin są bardzo nierówne, od prawie niczego do ponad 100 tys. euro.

Rys. 2 Finansowanie Defilady

1.2. Przygotowanie przez cały rok

Defilada nie jest punktualnym wydarzeniem w życiu kultury w Lyonie, lecz również przedsięwzięciem które mobilizuje tysiące ludzi przez wiele miesięcy. Po pierwsze, towarzystwo „Le Défilé”⁵ ogłasza temat i rozdaje wymagania techniczne i artystyczne⁶. Przez tą kampanię komunikacyjną, Le Défilé zaprasza szczególnie gminy objęte polityką miejską. Jesienią, grupy organizują się, szukają artystów, mecenasów, lokalów, i w końcu przedstawia komitetowi projekt artystyczny i budżet. Za każdym razem, ok 30 grup aplikuje. Od 15 do 20 jest przyjęte, na zasadzie następujących kryteriów:

1. jakość artystyczna

2. jakość partnerstwa, różnorodność społeczna i/ albo przestrzenna grupy. Grupa musi gromadzić bogaty wachlarz instytucji, partnerów, w choreografii muszą brać udział ludzie z różnych dzielnic na terenie gminy lub aglomeracji.

3. Odnowienie. Jury dba o tym, ażeby nie zawsze te same gminy lub dzielnice wróciły w Defiladzie.

4. Wiarygodność budżetu.

Od zimy do lata, grupy ćwiczą. Przez ten długi okres przygotowania artystycznego i materialnego, panowie (często rzemieślnicy na emeryturze) oraz uczniowie szkół zawodowych budują czołg, panie szyją stroje. No, i muzycy ćwiczą, tańcerzy uczą się choreografii pod kierunkiem jednego lub różnych choreografów. Próby odbywają się na różnych miejscach, w formie małych warsztatów dzielnicowych ; po kilku tygodniach, zbierają się i ćwiczą na zewnątrz (na parku, na stadionie, między blokami na osiedlu, itd.). Tylko choreograf i twórcy muzyki czynią to zawodowo i od tego dostają wynagrodzenie finansowe : inni są chętni.

W trakcie festiwalu Biennale de la Danse, jeden dzień jest poświęcony Defiladzie. Wystąpienie toczy się na głównej ulicy Rue de la République, od Ratuszu do Placu Bellecour (rys.4), w samym centrum, na długości ok 3 km, poprzez ok 4 godziny. Wszystkie grupy, po 200-300 osób każda, chodzi tańcząc swoją choreografię, razem z orkiestrą i z czołgiem na którym stoją muzycy i sprzęt dźwiękowy. Na trasie 3 km, każda choreografia jest więc powtarzana kilka razy. Dla wykonawców, trudność polega na czasie wystąpienia (oni muszą tańczyć lub grać godzinami bez przerwy). Poza tym, tańczyć na ulicy jest trudniejsze niż w sali (materiał ulicy jest nierówny, publiczność

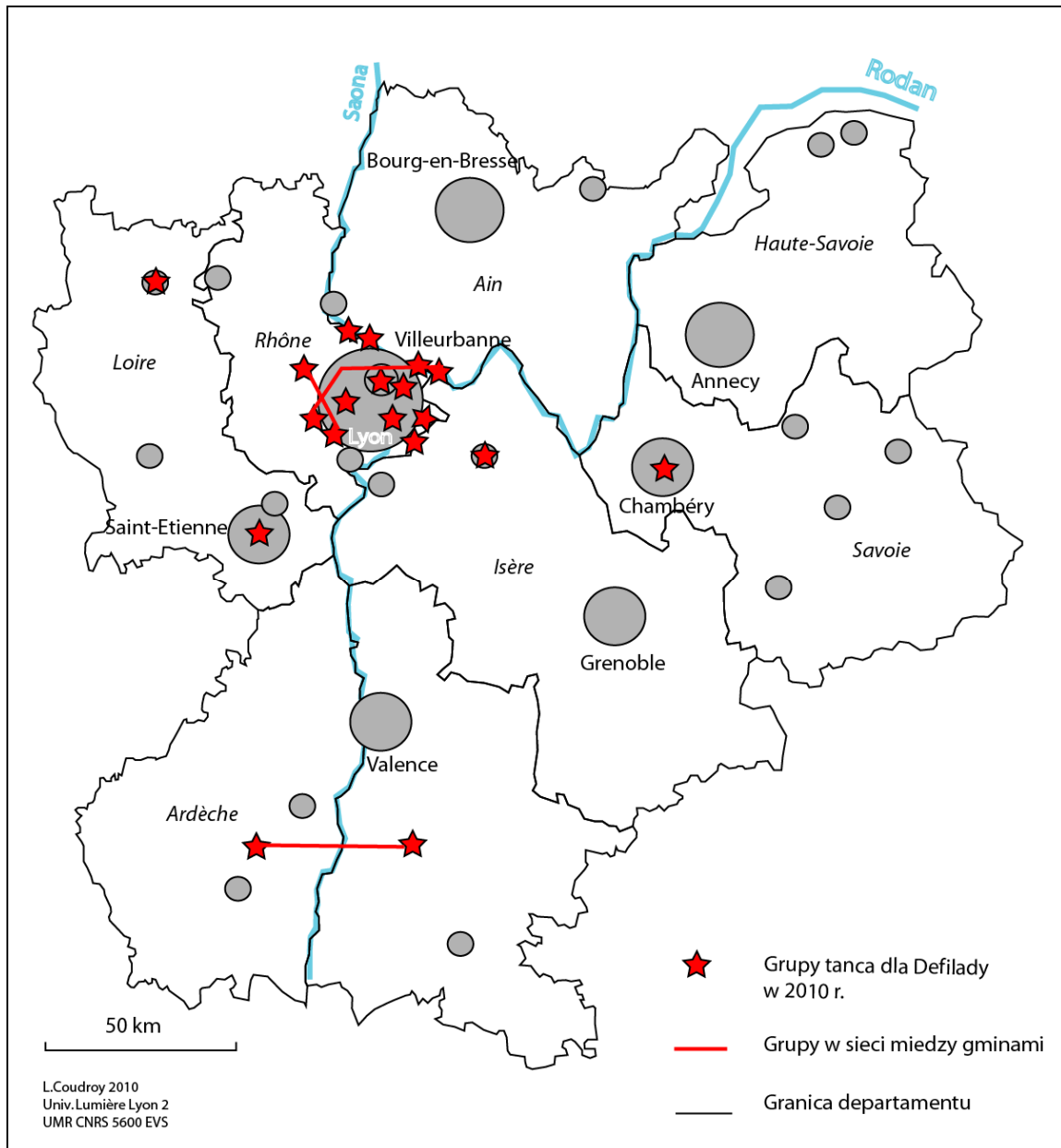
⁵ Le Défilé jest komórką dwóch osób, włączoną do Le Grand Lyon.

⁶ Między innymi dotyczą minimalną liczbę uczestniczących w każdej grupie, maksymalną prędkość choreografii, itd..

wywołuje radość ale i też treść). Nareszcie choreografia nie jest stabilna, lecz chodzi, a prędkość całości musi być równa, co zależy od 4500 osób razem !

1.3. Układ przestrzenny Defilady

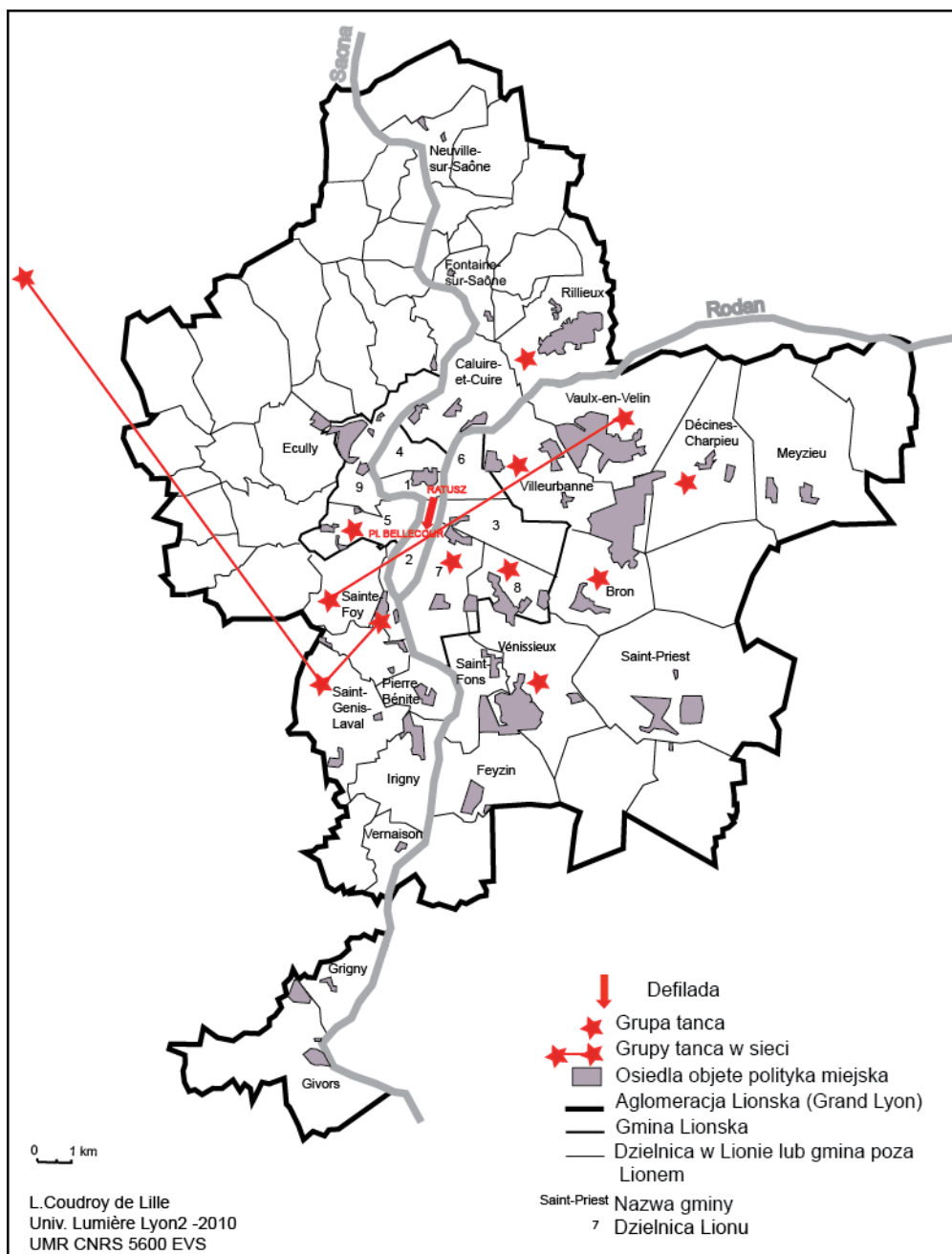
Układ przestrzenny Defilady ma różne skali. Chociaż oryginalnie, pomysł był sformułowany dla aglomeracji Lyońskiej, już od drugiej edycji, czyli w 1998 r., grupy poza aglomeracją aplikowały, co się powtarza w każdym roku⁷. Około jedna trzecia grup na każdej edycji Defilady pochodzi z regionu poza aglomeracją, jedna trzecia grup z gmin w aglomeracji (poza Lyonem), a reszta z Lyonu.

Rys.

3 : Defilada w regionie Rhône-Alpes
 Opracowanie własne. Źródło : Le Grand Lyon, Le Défilé, 2010

⁷ Mogą aplikować tylko grupy pochodząc od regionu Rodan-Alpy

Rys. 4 : Defilada w aglomeracji Lyonskiej
 Opracowanie własne. Źródło : Le Grand Lyon, Le Défilé, 2010

Jak pokazują rys. 3 i 4, niektóre grupy są zorganizowane w kształcie sieci, bo gromadzą partnery z różnych gmin lub dzielnic. Te sieci muszą popelnąć cel mieszania społeczno-przestrzennego który głęboko tkwi w założeniach Defilady. Łączą gminę „bogata” i gminę „biedną” ; próby baletu toczą się tu i tam, co umożliwia ludzi poznać się z dzielnicami i z osobami które do tej pory były nimi nie znane.

2. Tańczyć, impreza, festyn, a nie tylko

O co tu na prawdę chodzi, dlaczego ludzi, samorzady tak mocno w to inwestują czas, pieniądze, energię? Dla uczestniczących, przyjemność tańca, udział w imprezę zbiorową bardzo pozytywną i popularną wystarczają. Motywacja samorządów są bardziej złożone, i można nie gromadzić w następujący sposób (tabela 1),

Cel spójności i tożsamości tkwi w pomysłach Defilady od samego początku. Defilada jest wspaniałą okazją zbierania ludzi wokół pozytywnego wydarzenia, i umożliwia wzmocnić tożsamość społeczności aglomeracji dla uczestniczących jak i dla widzów. Defilada jest związana z polityką miejską : ona powinna wzmocniać spójność na skali aglomeracji między obszarami biednymi a bogatymi. Zapraszano na terenie gminy⁸ ludzi dla których uważano, że doświadczenie to może pomóc w ich włączeniu społecznym (matki samotne, osoby starsze, bezrobotni, imigranci, itd.).

Sukces i popularność Defilady przynosi każdemu ogromną satysfakcję. To może być traktowane jako „plus” w życiu osób nie mających trudnych warunków życiowych. Natomiast jest to o wiele ważniejsze dla ludzi którzy przeżywają bezrobocie, czują się na marginesie, itd.

Tabela 1. Festyn a nie tylko : Defilada w polityce miejskiej

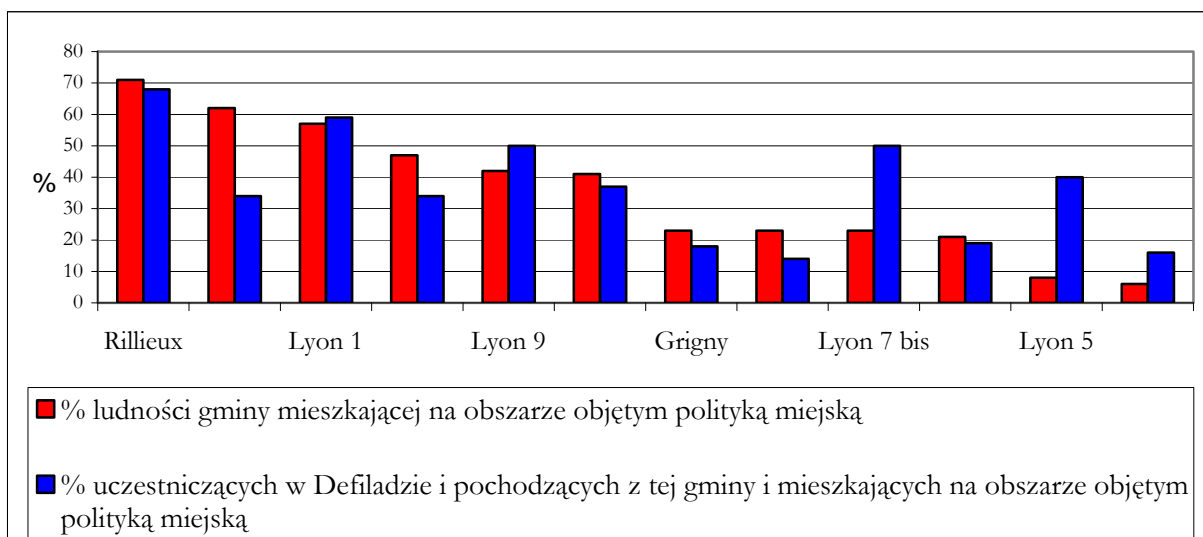
Cel	Działanie
<p>SPÓJNOŚĆ i TOŻSAMOŚĆ Tańczą ludzie, które poza tym nie mają okazji się spotykać w mieście. Wmocnić tożsamość na skali aglomeracji Lyońskiej. Tożsamość pozytywna (festyn)</p>	<p>Gminy prowadzą mieszanie społeczne i przestrzenne : - Ludzie z blokowisk + z centrum - Grupy w sieci = gmina „bogata” + gmina „biedna” - Grupy międzypokoloniowe, niektóre z osób upośledzonych, itd.</p>
<p>WYSOKI POZIOM ARTYSTYCZNY => DUMNOŚĆ i GODNOŚĆ Defilada = wydarzenie artystyczne publiczne którego sukces prowadzi do uczucia dumności i godności dla wszystkich uczestniczących. Łamanie stereotypów negatywnych wobec mieszkańców pewnych blokowisk lub gmin.</p>	<p>Kadra artystyczna zawodowa (Choreografowie, muzycy), ostra selekcja grup. Miejsce Defilady= największa i prestżowa arteria centrum miasta + 300 000 widzów</p>
<p>INTEGRACJA SPOŁECZNA Wymogi od uczestniczących = skupienie, punktualność, trwałość. Bodziec włączenia społecznego. Motywacja dla uczniów szkół zawodowych, bezrobotnych, samotnych matek, itd.</p>	<p>Integracja zawodowa lub edukacyjna Partnerstwa na terenie = wiele organizacji społecznych, pracownicy społeczni itd.</p>

Źródło : Opracowanie własne

Większość dzielnic i gmin uczestniczących w Defiladzie zawiera blokowiska objęte polityką miejską⁹. Aglomeracja Lyońska zrobiła ankietę w 2006 r., aby się dowiedzieć o ile Defilada na prawdę obejmuje mieszkańców gmin i dzielnic objęte polityką miejską. Wyniki tej ankiety przedstawia rys. 5. W 5 przypadkach, mieszkańcy obszarów tak zwanych „wrażliwych” w Defiladzie przekracza ich udział w ludności gminy, co jest uważany jako sukces (zob. na przykład dzielnice Lyonu). W niektórych gminach bywa odwrotnie (Saint-Priest, Vénissieux); trzeba zapamiętać, że nie łatwo jest mobilizować ludzi które są w trudnych warunkach społecznych, życiowych, przez cały rok. Niektóre, a zwłaszcza kobiety, rezygnują, w obawie przedstawić się w centrum samego Lyonu.

⁸ Pracownicy z urzędu gminy organizują zebrania informacyjne w domach kultury, w wybranych liceach, spotykają przedstawicieli różnych organizacji społecznych będąc codziennie w kontakcie z osobami w trudnych warunkach społecznych.

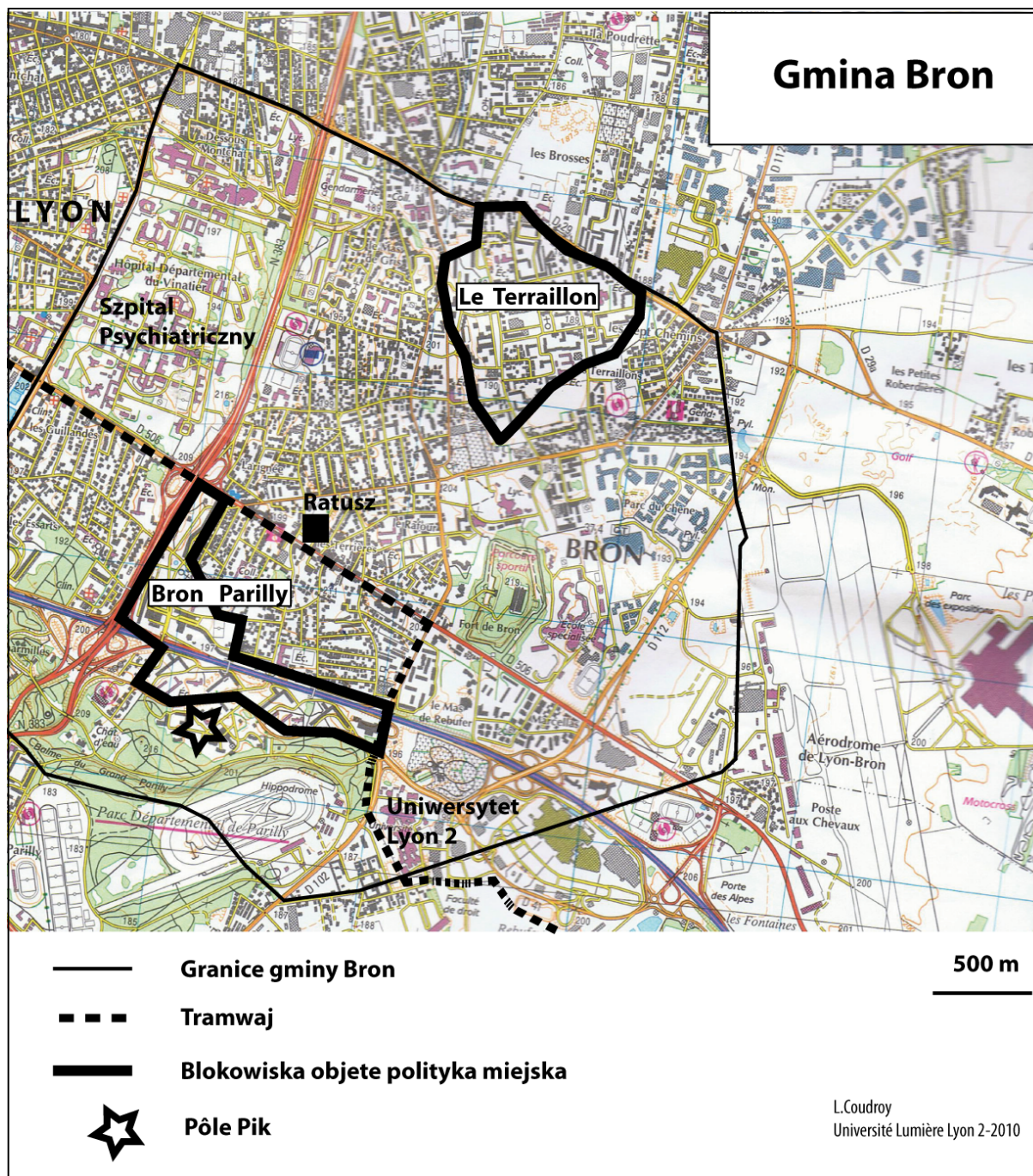
⁹ Blokowiska pod kontraktem CUCS : Contrat Urbain de Cohésion Sociale, od r.2007.

Rys. 5 : Defilada jako narzędzie polityki spójności miejskiej
 Opracowanie własne. Źródło : Le Grand Lyon – Allies PLIE de Lyon - 2006

3. Defilada a polityka miesjka na skali gminy : Bron

Bron (36 tys. Mieszkańców), na wschodzie od miasta Lyonu, należy do gmin które od początku silnie angażują się w Defilad. Gmina cierpi od fragmentacji społecznej i przestrzennej (rys. 6). Społecznej, bo centralne dzielnice w gminie, nie daleko od wielkich szpitalów, są zaludnione przez emerytów, kadrę medyczną i liczą duże wille. Obok nich stoją dwa blokowiska objęte polityką miejską. Jedno jest publiczne, typu HLM (Bron Parilly), podczas gdy drugie jest wyłącznie prywatne, a więc pozbawione z pomocy publicznej (Le Terrailon jest tzw. zdegradowaną wspólnotą mieszkaniową). Razem, te blokowiska gromadzą 40 % ludności gminy. Fragmentacja przestrzenna nie pomaga w spójności społecznej ; jest spowodowana przez skrzyżowanie autostrady do Alp (A 43) a obwodnicę w gminie : razem ok 300 tys. samochodów jeździ codziennie na tych trasach.

Rys. 6 : Terytorium gminy Bron
Opracowanie własne.

Okolo 400 osób bierze udział w Defiladzie, w balecie lub w orkiestrze ; w dodatku, 100 do 200 osób robi kostiumy i czolg. 5 pracowników w gminie skupia się nad tym przedsięwzięciem na terenie. 37% z uczestniczących w 2006 r. przechodziło z blokowisk, czyli prawie tyle co ich udział w ludności ogółem (41%). Bron jest gminą, która najwięcej inwestuje w Defiladzie, bo 130 tys. € w 2010 r., czyli 0,24% swojego budżetu. Cieszy się z tego, że od początku Mourad Merzouki stwarza choreografię zespołu Bron, z wielkim sukcesem. Osobowość pana Merzoukiego, jego zdolność do zaangażowania ludzi w Defiladzie jest ważnym elementem w budowaniu tego sukcesu. Dlatego rada gminy postanowiła założyć w r. 2010 nowe miejsce poświęcone tańcowi hip hop, pod nazwą Pôle Pik, na przeciwko jednego blokowiska (rys. 6). Ma one być miejsce

twórczości, rozwoju, i kształcenia choregraficznego dla tańca „miejskiego”, na skali ogólnokrajowej.

Rys. 7 : Defilada na ulicy République, 2010

Zd. : L.Coudroy

Wnioski

Ten festyn miejski jest więc teraz ważnym wydarzeniem które co dwa lata gromadza ludność całej aglomeracji na najbardziej prestiżowej ulicy miasta (Rys. 7). Cel wspólnej identyfikacji wydaje się zdecydowanie spełniony. Służy też obraz i wizerunek miasta, tak jak inne wystąpienia w ramach Biennale de la Danse. Ale ma coś więcej, w porównaniu z innymi wydarzeniami tego festiwalu : zbiera ludzi z całego regionu, a wśród nich ludzi wychodzących się od gmin i blokowisk cierpiących ze złego wizerunku. Nie tylko ankiety statystyczne, ale też wywiady z przedstawicielami tych gmin, oraz z uczestniczącymi samymi pokazują jak ważne jest to wydarzenie w budowaniu lepszej spójności społecznej i przestrzennej. Dlatego jest właśnie finansowane głównie od źródeł budżetowych polityki miejskiej. Na przykładzie Bronu, możemy też obserwować, że wydarzenie artystyczne i społeczne stanowił bodźcem rozwoju lokalnego, bo od niego wychodził projekt infrastruktury kulturalnej. Oczywiście, Defilada nie rozwiązuje wszystkich trudności w przedmieściach Lyonu, ale nie jest bez skutku w atmosferze społecznej, a co widać tylko dzień co dwa lata ma pozytywne wyniki na co dzień na terenie.

Piśmiennictwo

Anderson A., Vieillard-Baron H., 2003, *La politique de la ville : histoire et organisation*, Ed. ASH, Paris.

Chaline Cl., 2003, *Politique de la ville*, Que-Sais-je, Paris.

Chaudoir Ph., et al., 2005, *Culture et politique de la ville. Une évaluation*, Ed. de l'Aube, La Tour d'Aigues.

Clidière M., de Mornant A., 2009, *Extérieur danse : essai sur la danse dans l'espace public*, L'Entretemps, Montpellier.

Coudroy de Lille L., Cudny W., 2006, „Specjalne strefy ekonomiczne, wolne strefy miejskie : nowe przestrzenie w mieście ?”, in JAZDŹEWSKA I., *Nowe przestrzenie w mieście*, XIX Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Łódź, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, s. 79-90.

Dujardin Ph., 2000, *Quand la ville danse : la naissance d'un défilé*, Editions lyonnaises d'art et d'histoire, Lyon.

Lafargue de Grangeneuve L., 2008, *Politique du hip-hop, action publique et culture urbaine*, Presses Universitaires du Mirail, Toulouse.

Strona internetowa Defilady 2010 : <http://www.grandlyon.com/Biennale-de-la-Danse-2010.3545.0.html>